

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**AD sa[n]ctissimu[m] || dominu[m] nostru[m] Leone[m]
papam || decimu[m]. Ac diuu[m] Maxemilianum
Imperatorem || semper augustu[m]. APOLOGIA ... || Iacobi
hochstraten. Artiu[m] & sacre theolo=||gi[a]e ...**

Hoogstraten, Jacobus van

Coloniae, 1518

Cap[itu]l[u]m tertiu[m]. pertracta[n]s assertione[m] Capnionis prima[m]

urn:nbn:de:hbz:466:1-34634

LIBER I. CAP. III

summi pōtificis coronatōem vel coronatōis suffragiū. seu pcessio
ne locū sibi altū in via p quā pōtifer trāsit Iudei parāt atq; inter
alia sue legis libros ostēdūt. vt eos pfirmet postulātes Pontifex
nūt nō pfirmam? s; toleramus rit? scz vros. z ritus vri libros res
pōdet Eur igit sunt cremādi quū tolerādi iubēāt. Accedit ad hoc
nā frustra fit iussio. q̄ mādari executōi neq̄t. librorū aut̄ illoz longe
amplior copia inter infideles reperit. THEOLOGVS

S. I. Leopardū expm̄is hic benigne z nūc calūniatoris nūc ex
cusans. mō ppugnatoris mō arguētis locū vsurpare vide
ris Uez q̄ ab initio refers. vera ne sint an ita. paz nri ppositi inter
est. nisi q̄ de grege Obscuroz viroz te eē. hinc suspicari possumus
Id nobiscū fatearis optet. qz alia ē rō tolerādi Iudeoz rit? . altera
tolerādi maledictos libros in deū blasphemos. z sacrā scripturam
corrūpētes. vnde de ritib; ad libros Thalmudicos pcedere. nūc cō
sequētie h; Quidq; sedes aplica pōitō ipib; fecerit. iam tu etiam
a nobis audiuisti

¶ Caplm̄ tertiū. pertractās assertionē Capniouis primā
GEOR. BENIGNVS.

Enūero qz tu aplm̄ induxisti Optz hereses eē. vt pbatī manifesti
fiāt. aduersarij arguūt a sili. Necessē ē vt veniāt scādala. igit̄ occasi
ones scādaloz optz manere z retinere. Nec aut̄ psequētia mala. z ē
tue sili. igit̄ z tua mala THEOLOGVS

fol. iij. fa. p.

p. Coz. p.

Mat. Fvii.

S. I. Palā tibi ostēdem? Benigne te nrm̄ infideliter argumētū
retulisse. Pretēdis em̄ nos pcessisse p locū extrinsecū. quē
dialectici vocāt a sili. pre ceteris debiliōrē. cū tñ vltro citroq; pces
sum sit. in vim syllogistice subsumptōis. minoris extremitatē sub
medio Capniō nāq; tu? sic argumētat? ē. sm̄ aplm̄ Optz hereses
eē zc. Iudei at̄ quāuis recte loquēdo heretici nō sint zc. tñ hic sub
apli p̄bis pphēdūt. zcludēs libros Iudeoz eē pseruādos Cōtra
hūc ip̄s? syllogismū h̄ mō p nos disputatū fuit. idq; in p̄mis iur
ta fundamētū saluatoris nri Matthēi. xvij. Optet scādaloz cau
sas tolli. z occasiones. vtz heretic? sermo cā ē z occasio heresum scā
dala ptra fidē generādi. fuit at̄ hec minor pbata apli auctoritate.
cū inq̄t. hereticoz sermo cācri instar serpit Manifestū pfecto ē. id
ip̄m eē vtz. nō minus de sermone scripto qui manet. q̄ de prolato
qui. raptim z inspirato disperit. quēadmodum de libris Joannis
wyckleff herestarche ex Angliā in Bohemiā translatis actū est. vt
q; ip̄a etiā (pro dolor) experiētia nos ois multū attonitos seruat.
Ex hac potissimū ratione conclusimus Hereticoz libros esse tol
lendos. z sic eosdem per cōsequens siue necessario Iudeoz etiā li
bros (in quibus hereses continentur) de rigore iusticie destruendos
esse potius q̄ conseruandos

LIBER I: CAP. III.

S. ij. Amplius aut Capnion ipse tu⁹ itez inducendo idē apli
 verbū p̄clusit prauos iudeoz libros vel hoc solo asseruā
 dos esse fundāmento. q̄ illis ipsis aliqñ destructis p̄bati (qui p̄tra
 eosdē scripsissent) nō possent fieri manifesti. quū in hoc casu (vt ip̄e
 autumat) nō possit apparere vtz illoz argumentatiōes aut repli
 catōes vere fuissent an false. hoc aut q̄ sit ridiculum dicere. nemo
 omniū qui ignorat. Audi tñ Benigne quid Capnion velit. hec ē
 (inquit) intentio in p̄allegatis beati apostoli verbis. qui scribit
 ad Ehozinthios. xi. Oportet hereses esse. vt qui p̄bati sunt mani
 festi fiant in vobis. q̄ quāto ineptior sit ip̄e Thalmud. me tanto li
 bentius velle vt nostris studentibz ac literatis relinqui posset Nec
 omnia patent ex prima assertionē.

S. iij. Contra hanc aut execrabile Capnionis sententiā. velut
 apli textus de prauatōem hoc modo argumentati sum⁹.
 Ex quo aplus nō de iudeoz dūtaxat heresibz. sed in genere locut⁹
 est. luce elarius p̄z. q̄ iuxta hanc pueram int̄p̄ratōem violata sit
 apli sententiā. qñ ecclia p̄pter verbū eiusdem Apli ad Galatas. v. Galatas. v.
 Modicū fermētū totā massam corūpit. et. ij. ad Thimotheū. ij. ij. Thimo. ij.
 vbi ait. Sermo hereticoz serpit vt cancer. libros hereticoz com
 buisit. eosqz a nobis eliminādos esse voluit. ac tandē demandauit
 Doc aut cū sit manifesta blasphemia. nec christiano hoie digna.
 ridiculū p̄inde est aplm voluisse hereticoz libros p̄manere debere
 vt p̄bati p̄ hoc fiant manifesti. ac si eoz libri ad hereticoz libros
 velut adhuc dubij ac vacillantes (id qd absurdū est dicere) sint re
 fricandi. vt hoc mō quqz apparere possit. eoz ne argumentatiōes
 ac decisiones vere fuissent an false. Iterūqz ac si sacrosancta mater
 ecclia hereticoz libros p̄dēnās. p̄batoz hō sūma cū veneratōe reci
 piēs. de hō nō satz certos nos redderet. z postremo nō alit delirādo
 q̄ si Hieronym⁹ Augustin⁹ aliqz sexcentū p̄batissimi doctores. p̄
 talem ecclie approbatiōem. nō satis facti sint manifesti. p̄ eo q̄ li
 bri hereticoz (p̄tra quos scripserūt) fuere exterminati. Et vt ad p̄
 positū exemplū adducamus. Refert diuin⁹ noster Aquinas p̄tra
 gentiles. lib. p̄. ca. xvi. Iudeos scripsisse in Thalmud. cum aliqñ
 peccare. z a pctō purgari. Reprobatoz idē turpissimā illā blasphe
 miā. Nūqd ergo oportebit libz tam fedā heresim p̄tinentes p̄ser
 uari atqz custodiri. quaten⁹ sciri possit an argumentatiōes sancti
 Thome vere sint aut ne. Jam quem eracuimus gladius ostendi
 mus. quē qualiter Capnion infringere p̄gat libz auscultare.

IOAN. REV. AD BE.

Nosti sacra scripturā plures habere sensus. z vnūquēqz eā trahere
 re posse ad quē sibi libet (illega fide) sensum.

THEOLOGVS

Bb i.

S. Thom. 5
Thalmud

LIBER I: CAP. III.

Cantico. vii.
Clemēs papa

Dis. xxxvii.
Hieronymus.
xxiii. q. 4.

§. iii. Nasum illum ut aiūt scripture cereū. q̄tū hic p̄ te eēt
Capnion. p̄re illo naso de quo in canticis. turris liba
ni magnificares Sed nō fert hec clemens papa te longe meli⁹ sen
tiens. cui⁹z ⁊ nos om̄es credere oportet. sic inquit. Lex dei cū le
gī. nō sūm ppriam ingenij virtute aut intelligentiā legat aut doce
atur. Sūt em̄ multa verba in scripturis diuinis. que possunt tra
hi ad eū sensum quē sibi q̄sq; sponte p̄sumperit. Sed non oportet
Nā ex ip̄is scripturis sensum veritatis optz accipe ⁊ illaz scienti
am ab eo discere. qui eā a maiorib; sūm veritatē sibi traditam seruat
dis. xxxvii. Relatū. Hanc ob rem sic inq̄t Hieronymus. Quicumq;
aliter scripturā sacra intelligit q̄ sensus sp̄s sancti flagitat a quo
scripta est. hereticus dici p̄t. xxiii. q. ii. heresis. Utriusq; certo co
rū meministi in p̄silio illo tuo puerulo. mi Capnion. Cur igitur hic
falso p̄suadere legentib; conaris. vnāquēq; scripturā trahere posse
ad quē sibi libeat illeia fide sensum. Reliq; recensere ne tardaueris.
Benignus commendationem pollicetur. et eius quod te defecer
it suppletionem.

IOAN. REVCH. AD Be.

Quēadmodū ergo ap̄lus ad inferendū qd̄ volebat dixit. optet
hereses esse vt p̄bati manifesti fiant. hoc est vt veraces agnoscant
qz vt ait p̄lus. Opposita iuxta se p̄specta magis elucescūt. Non
em̄ cognoscitur virtus nisi ex p̄patōe ad vittū. vt ait diu⁹ Hiero
nymus. Sic ⁊ ego dixi. Oportet esse ⁊ manere libros illos. q̄si a s̄i
mili arguendo ad hoc vt cognoscat melius veritas nostra. ⁊ nra
recta fides. ex iudeoz cecitate ⁊ stulticia. qui suoz doctoz verā doc
trinā nō suscipiūt. aut intelligere nolūt. ⁊ falsa q̄dam ac stulta con
plectūtur. Que p̄paratio fieri nō possz illis libris extinctis Nō ḡ
rō eorū procedit p̄similr rōni quā ego attuli. Nō em̄ dixit Ap̄lus
Oportz hereses esse. igit̄ occasion es heresum nō sunt extirpande.
sed vt p̄bati manifesti fiant. ⁊ nos p̄similiter dicimus. Opus est il
los manere libros vt nostre fidei vitaslympidius cernat.

THEOLOGVS

Job. xxxiii.

§. v. Doleo vices tuas Capnion. q̄ a te dissideas nō satis p̄dic
toz memor. Ex p̄patōe em̄ oppositoz quā hic facis haud
obscure p̄vinceris. te nō p̄demnare ad ignē. sed potius p̄ rigore ius
ticie ex scripturis fundate p̄seruare libros p̄uos iudeoz fidei no
stre p̄trarios. Accede ⁊ loq̄re tu Benigne. Et si iniq̄tatē locut⁹ est
Capnion. tu vltra nō addas.

GEOR. BE. AD IO. REVCH.

Placet id. nā ap̄lus deū nullū p̄mittere malū ex q̄ nō eliciat ali
qd̄ bonū norat. vñ ex malo heresis. hoc vt p̄bati manifesti fiāt eli
cit bonū. ⁊ tu cū ap̄lo in hac sentētia p̄uenis q̄ est tacita ⁊ ip̄licita.

LIBER I: CAP. III.

Conducit et utile est esse mala. ex quibus oriuntur bona. Nam diligentibus deum omnia cooperantur in bonum. Sed apostolus sub illa sententia ponit hanc. Sed ex heresibus oriuntur bona. igitur necesse est hoc esse. igitur conducit et utile est hereses esse. Et unum bonum quod inter alia ex heresibus sequitur exprimit. videlicet ut probati manifesti fiant. Tu vero sub illa sententia communi subassumis hanc. scilicet ex libris Thalmudicis plurima oriuntur bona. ut iam diximus igitur bonum est eos esse. non obstante quod in illis quicquid aliquid falsa vel stulta reperiantur. Differt tamen minor tua a minore apostoli. quod heresis est tota mala. quod contraria fidei. Thalmudici libri aliquid sunt omnino pro nobis. aliquid contra nos. aliquid neutri. Adversarii formant alio et diverso modo persecuti. quod non est ad rem neque ad iuventutem tuam. aut ad vim scripturarum tuorum.

THEOLOGVS

S. VI. Nonne Benignus huius adiutor est ihecill. exhibetque Capnioni Job. xxvi. pollicitam commendationem. nec tamen magnopere dictum suum commendat. dum dicit sibi placere. non utique quod verum. sed quod colludetis amasij dictum. Id tamen Benigne ridere non possumus. quod dum palliare queris errores alienorum multum absone asserendo. teipsum profecto in deteriore precipitas casu. Dum sententiam adducis. quam vis et apostolo et Capnioni eodem. hanc scilicet Conducit et utile est esse mala ex quibus oriuntur bona. Quam quidem sententiam (pro ut eam inducis) erroneam esse dicimus et spurcam. nec christiano homine dignam. quicquid ex ea inferre conaris. hereseos omnino plenam et blasphemam

S. VII. Hoc autem tibi Benigno sic benigne ostendimus. Capnion ipse prima ratione sic est locutus. Quomodo apostolus ad inferendum quod volebat ait Optet hereses esse. ut probati manifesti fiant et ita te ego dixi. Optet esse et manere libros. quasi a fili disputando. ut veritas nostra melius agnoscat. finaliterque de eisdem libris loquens sic subiungit. Et nos persisteremus dicimus. oportet illos manere. Ad firmam autem hanc Capnionis sententiam. tu hinc aliam introducis et apostolo (ut supra dictum est) et Capnioni eodem. Conducit et utile est mala esse ex quibus bona oriuntur. Necesse est quod nec inficias ire potes. in hac communi sententia te accipe scriptum esse. ut designet esse permanentem. ut idem significet esse quod manere. Negare etiam non vales quoniam eadem sententiam tanquam uniuersalem veram induxeris. alioquin nimis ridicule diceres. Apostolum ex ea sumpsisse hanc. Sed ex heresibus oriuntur bona. Id ipsum autem manifeste indicat apostoli scriptum. quod pro communi dicitur communi sententiae subiungis dices. Nam diligentibus deum omnia cooperantur in bonum. Cum autem diligentibus deum omnia (ut oppositius aliquando te. ut agamus) quicquidque noxia. perniciosa. enormia. perniciosa. ac pestifera. tandem ad bonum cooperantur. sequitur tuam proponere pretendere. Conducit et utile est esse quicquidque mala quicquidque enormia sunt et perniciosa. dum modo ex eis oriuntur bona. Quae quidem sensum ex ipsis (ut ita dicam) terminis constat esse falsissimum. longe enim utile est talia mala non esse quae esse. et perniciosa esse talia mala esse. Quomodo itaque absoluto sermone dicere audeas

Bb 4.

Corin. f.

Ad Ro. viij.

LIBER I. CAP. III:

Utile est talia mala esse. Eni uero si quispiam usque adeo desipiat. ut ita
(quoadmodum nris hisce temporibus desipiunt multi) sentire videat. pite
at etiam (nece est) puitile sit hoies manere cecos. surdos ac mēbroru
ipotes. Ex hō em malo refrenat cupiscētia. enit atq; retractio. et id
gen^o alia mille vitia. Utile erit etiā ex tā puerſa et stulta opinione
pueros baptisatos (id qd nephas ē dicere) nō fatuos solū. uerz et in
sensatos pmanere. Nā ex hō malo et inocētia pseruare. et celestē securi
gliam pseq possent. Utile pterea uidebit in turpissima quēq; rue
re pcta. eo qd ex hoc suā discat agnoscere fragilitatē.

S. viii. Equidem Benigne si particulas spurcissime hui^o
tue sententie sigillatim discutere uoluerimus. in
ueniemus eaz sepe numero fallam. raro aut uerā. aut nullā potius
habere (ut ingenue fatear) uerisimilitudinis colorē nisi certis soluz
accidentibz pditōibz. Primo nāq; illā intelligi optz de malis illis
ex quoz natura de per se et nō ab usu extrinseco oriūtur bona. haud
equidē quenis erilia bona. sz q magis magisq; necessaria sunt. plu^o
rimūq; pstantia. quēadmodū ad interfectōem quozūdā. quies seq
tur reipublice. et ex christi occisione secuta est filij ad patrē obediē
tia. et regni tādē celestis aperitio. Altera conditio est. qd hōi bona
nō possit quispiā nisi ex his cōsequi malis. hinc est qd tamesi castra
tio nō nihil ad obseruandaz pducatur castitatē. attamē qm castitas
et alijs uis cōseruari potest. ideo gratia pseruade castitatē se castra
re haud conuenit. Tertia quoq; conditio est. qm ex malis ipsis. p
ter ipa bona que ex eis sequūtur nō erurgāt neq; pullulent deterio
ra. que longe plus excedāt in sua malicia. q bona prestent in boni
tate. Nam hoc certe casu longe pniciosius est talia mala esse q sit
uitile ea esse. Perniciosius quoq; magisq; pestiferū est ea esse q nō esse.
Nec hō cordat^o negare pōt qn peius sit absq; vlla pſus cōparatōe
talia esse q nō esse. Quis ergo (nisi omnino deliret aut mente capt^o
sit) p̄muni et absoluto sermone tanq; vniuersaliter uere et indistinc
te audebit dicere. Utile est mala esse. ex qbz bona oriūtur.

S. ix. Dis ergo premissis discutiamus Benigne quo nā mō
tu usus sis ista ppositōe. Dicis em Aplm sub pdicta p
positōe hanc subsumpsisse. Sed ex heresibz oriūtur bona. Illāq; sub
sumptā per hoc declaras. qd p̄bati ex heresibz manifesti fiant. subq;
sumptōe Apli hoc infers. Igit̄ necesse est. hoc est. igit̄ pducit et uti
le est hereses esse. Ut ergo vniuersalis vtrinq; et tua et Capnionis
ex dicta p̄muni sentētia sit illatio tribuis hāc (id qd negare nō po
tes) aplo sententiā. Utile est hereses esse. Id est pmanere. quemad
modū fm te Benigne. Capnion ex eadē p̄muni sentētia subintulit
Bonū est illos Thalmudicos libros esse. id est manere. non ob
stare (sic em p̄us se exposuit) q in illis falsa p̄tineant. Hoc autem

Philepen. ij.
Ad hebre. x.

S. Tho. 2^a 2^e

LIBER I. CAP. III

nihil ē aliud. q̄ iniq̄ z citra religionē. apli intentōez puertere. **Quā Aug^o.**
 vt Blossa ibide inq̄. q̄ ē bñ Augustini. Nō vult apls neqz optat
 vt hereses sint. s; qz sic futurz ē. ita d̄t. Nā vt ipe fateris. heresis est
 tota mala. clarūq; ē ex ea seq̄ mala ingētissima. q̄ sunt fidei christia/
 ne corruptio. eccl̄iastice vnionis dissolutio. z certissima aīaz pdi/
 tio. dicēte aplo. sine fide ipossibile ē placere d̄o. Uñ etiā z ab exor/
 dio suo m̄ eccl̄ia p̄ extirpatōe heresuz ad sāguinē vsq; sp̄ decertant
S. F. Blasphemia igit̄ ē aplo tribuere. q̄ ppter pbatoz mani/
 festatōem dicere voluerit. Utile ē hereses eē siue manere.
 qz multo splēdidi^o pbati sūt manifesti ex eliminatōe z extirpati/
 one heresum. q̄ ex eaz pmanētia. Quocirca z ridiculam. z om̄ino
 futile hāc apls indicasset psequentiā. Hereses eē d̄ducit z vtile ē.
 ad pbatoz manifestatōem. q̄ vtile ē hereses eē. velut isti silem p̄se/
 quētie. Castrari vtile ē ad declinandā p̄cupiscētia. igit̄ vtile ē castra/
 ri. S; h̄ auditu turpe ē. q̄ z illd̄ qd̄ p̄cipit. Nā bonū id ad qd̄ apls
 d̄t eē hereses vtilis siue opportunas. scz manifestatio pbatoz. ex
 directo siue ex integro poti^o ē heresum diuersaz extirpatiuū Cap/
 nion aut̄ ex h̄ eodē bono ad qd̄ apls ait hereses eē vtilis. pcludit li/
 bros p̄nos (aplo in h̄ d̄dicēs) pmanere debere. q̄ int^o z in cute sunt
 heresum p̄pagatiui. z cruētissima hereticis arma porrigētes. Jā vi/
 dere poteris si dissimulare nō vis Benigne. n̄ra ne illatio. quā p̄se/
 quentiā vocant. ad rē sit. an p̄ter Capnionis mentē. Hec boni p̄su/
 las Benigne z que sup̄sunt enarra.

Ad hebre. xj.

Blasphemia
in ap̄lm

Corollarū

Caplm q̄rū declarās libros Thalmudicos eaz falsitati dedis/
 tos vt libros hereticoz

GE. BENIGNVS

Eniūero mirant̄ pleriq;. cur illos libros sic indistincte hereses
 appellasti cū in eis m̄lta vera vt etiā tu asser̄ p̄tineat. ois at̄ heresis
 sit falsa. s; vim rōnis tue nō p̄pēdūt.

THEOLOGVS

Quā p̄funde vim rōis p̄ceperim^o. clare apparebit dū iferi^o col/
 lusionē hāc detexerim^o Interea Capnion ad obiecta tibi r̄ndeat.
 IOAN. REVCH. AD BE.

Plurimū interest veritatē docēdo illi misceri falsitatē. z docēdo
 falsitatē illi miscere veritatē. libri hereticoz falsa docēt. nōnulla ve/
 ra interponētes. libri Thalmud vera docēt. qz fidei n̄re mysteria p̄a/
 dunt. s; stulta z falsa q̄nq; interponūt. falsa qd̄ docent heretici. qz
 fidei vera p̄ria pbare conant̄. z falsitati quā intendūt nōnulla s̄a
 interponūt. Libri s̄o Labale seu Thalmudici docēt vera z illa in/
 tēdūt. qz fidei orthodoxe mysteria abscondita p̄palāt. licet interdū
 aliq̄ falsa z stulta intermiscēat. Nō sunt igit̄ h̄i libri appellandi p̄/
 prie heretici. neqz vt hereticoz libri. igni adijciēdi. Nū em̄ ex inten/
 tione veritati. illi falsitati adherēt. his in mēte p̄ se veritas aliūde
 falsitas. illis p̄ se falsitas inest. p̄ accidēs veritas. libri hereticoz sunt

Bb iij